

Роль права в управлінні соціалістичним виробництвом

Васильев А. С. *Управленческие решения в производственных организациях (правовой аспект)*

Киев — Одесса : Вища школа, 1986. — 198 с.

Курс партії на прискорення соціально-економічного розвитку країни, що включає всемірну інтенсифікацію виробництва на основі науково-технічного прогресу, здійснення структурних змін в економіці, впровадження ефективних форм управління, організації і стимулювання праці, передбачає максимальну активізацію людського фактора, суттєву перебудову господарського механізму.

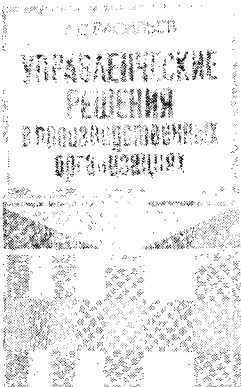
XXVII з'їзд КПРС визначив необхідність рішуче розширити межі самостійності об'єднань і підприємств, підвищити їх відповідальність. Для цього слід перевести їх на справжній госпрозрахунок, самоокупність і самофінансування, поставити рівень прибутків колективів у пряму залежність від ефективності роботи, надати управлінню сучасної організаційної структури з урахуванням тенденцій концентрації, спеціалізації і кооперування виробництва, здійснити всебічну демократизацію управління, посилити контроль знизу, підзвітність і гласність у діяльності господарських органів.

В умовах господарської самостійності підприємств і об'єднань особливо актуальними стають наукова обгрунтованість управлінських рішень, удосконалення методології і методики їх підготовки, прийняття і організації виконання. Це висуває завдання теоретичного осмислення не тільки ролі і значимості управлінських рішень як особливої сфери праці, але й дослідження передумов, закономірностей, тенденцій, факторів, що сприяють чи перешкоджають виробленню науково обгрунтованих рішень. З цього погляду рецензована монографія, присвячена правовому аспекту підготовки, прийняття та організації виконання управлінських рішень у виробничих колективах, заслуговує на особливу увагу.

У соціологічній літературі з названої проблеми дана сфера діяльності виробничих організацій, незважаючи на її очевидну теоретичну актуальність, найменш досліджена. Автори праць про управлінські рішення акцентували, в основному, на загальнометодологічних проблемах, майже не аналізуючи напрями управлінської діяльності і не вирішуючи питання про конкретні рекомендації її учасникам. Книга А. С. Васильєва, трактуючи загальнометодологічні питання, водночас висвітлює конкретні ситуації, містить практичні рекомендації учасникам управлінського процесу.

У монографії розкривається значення правового регулювання підготовки та виконання управлінських рішень, розвивається ідея про необхідність конструювання апарату управління як системи по виробленню і прийняттю рішень. Дослідник показує залежність між правовим становищем органу управління та його правом прийняття управлінських рішень різних рівнів і юридичної сили. Ставиться питання про чітке розмежування повноважень по формуванню управлінських рішень між різними ланками адміністрації. Підкреслюється, що коли функція прийняття управлінських рішень позбавляється конкретних носіїв, розчиняється в інших видах управлінської праці, то вона стає неконтрольованою. У книзі обгрунтовується пропозиція про необхідність зміни закріпленої в законодавстві практики централізованого регулювання перебудови організаційних структур, яка виключає право підприємств та об'єднань самостійно змінювати (коригувати) свою структуру, виходячи з конкретної обстановки.

Автор серйозну увагу приділяє поняттєвому апарату; це дозволяє сформулювати конкретні рекомендації по вдоскона-

ленню управління. Він зазначає, що нині немає комплексного правового регулювання всіх стадій процесу прийняття управлінських рішень, існують лише вибірковий правовий вплив, окрема регламентація тих чи інших процесів, і це не сприяє науковій обґрунтованості рішень. Питання управлінського рішення розглядається у взаємозв'язку з проблемами компетенції органів управління, розподілу функцій, обсягу і характеру управлінських завдань, відповідальності та інших елементів державного управління.

Обґрутовуючи необхідність регламентації процесу прийняття управлінських рішень, автор підкреслює його органічний зв'язок з такими науковими методами, як системний аналіз, дослідження операцій, програмування і математичне моделювання, статистика, факторний аналіз, експертні оцінки, експеримент тощо. Особливо важливим є аналіз механізму вибору методів для вирішення управлінських завдань. У монографії досліджуються вимоги, які пред'являються до підготовки та обґрунтування рішень на різних етапах їх формування.

Водночас слід зазначити, що автор дещо ідеалізує можливості регламентації вибору методів прийняття управлінських рішень. Мабуть, доцільніше розглядати її як допоміжний засіб у діяльності керівників та спеціалістів, для яких головним залишається творче начало, тобто мистецтво управління. Це підтверджує і сам дослідник, вказуючи, що нині, як і раніше, ефективність управлінських рішень чималою мірою визначається індивідуальними якостями керівників. Досить цікавим є матеріал про організаційно-правові передумови розподілу і кооперування праці у процесі прийняття управлінських рішень. Однак і тут більше уваги приділяється регламентаційному, правовому, технологічному аспектам, а не ролі людського фактора.

А. С. Васильєв пропонує, щоб у компетенційних актах і посадових інструкціях закріпити вичерпний і чіткий перелік питань, рішення по яких прийматимуться тільки після колегіального обговорення. При всій привабливості цієї пропозиції викликає сумнів можливість її практичної реалізації: навіряд чи можна «охопити» законодавством усі виробничі ситуації і вичерпати їх переліком. Можливо, доцільно визначити характер питань (реконструкція, матеріальне і моральне стимулювання, зміна структури управління тощо), по яких обов'язкові колегіальне обговорення чи навіть прийняття рішень.

У книзі є й інші дискусійні положення. Наприклад, важко погодитися з твердженням про те, що кожний керівник — від директора до бригадира — має реальну можливість організувати управління виробництвом, виходячи із загальнодержавних позицій, а не з відомчих інтересів. Така позиція не враховує ієрархічність керівництва, правову, компетенційну залежність між керівниками різних рівнів, наявність суб'єктивних і об'єктивних причин відомчості.

Розглянуті дискусійні положення не знижують цінності рецензованої монографії, яка відзначається комплексним характером дослідження проблеми і знадобиться і юристам-теоретикам, і практикам.

В. Ф. СІРЕНКО,
доктор юридичних наук,

З. А. ПАВЛОВИЧ,
кандидат юридичних наук,

Р. А. КАЛЮЖНИЙ,
кандидат юридичних наук

Розвиток теорії пограничного шару і молекулярної газової динаміки

Струминский В. В. Аэродинамика и молекулярная газовая динамика

М. : Наука, 1985.—240 с.

Рецензована монографія належить перу видатного радянського аеродинаміка академіка В. В. Струминського, який вніс істотний вклад у розвиток теорії пограничного шару і молекулярної динаміки. Він вирішив ряд фундаментальних проблем аеромеханіки, які мають важливе прикладне значення.

У рецензованій книзі розглянуто широке коло актуальних питань аеромеханіки і газової динаміки.